

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Samtaler med barn – Forebyggende arbeid i barnehagen
mot vold og seksuelle overgrep

Conversations with children - Preventive measures in
kindergarten against violence and sexual abuse

Kandidatnummer 454

BLUBACH

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Marie Brandvoll Haukenes

Innleveringsdato: 02.06.2020 kl.14:00

Antall ord: 9899

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. *Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.*

Forord

Tre år på høyskolen nærmer seg slutten. Det skal bli både godt og vondt og ta farvel med studietiden. Samtidig kjenner jeg meg klar for å ta fatt på arbeidslivet. Gjennom barnehagelærerstudiet, og ikke minst bacheloroppgaven, har jeg tilegnet meg ny og verdifull kunnskap som jeg tar med meg på veien videre.

Jeg vil her rette en stor takk til de tre informantene mine. Uten å nøle stilte dere alle opp i dette prosjektet. Jeg er takknemlig for at dere var villig til å dele av egne erfaringer og kunnskaper rundt et sensitivt tema som vil kunne berøre flere av oss.

Jeg vil også takke flere av mine medstudenter for lange telefonsamtaler, gode tips og velmenende råd på veien i dette bachelorprosjektet.

Sist men ikke minst vil jeg takke min veileder, Marie Brandvoll Haukenes. Takk for all den tiden du har satt av til meg. Du har gitt meg inspirasjon, konstruktive tilbakemeldinger og veiledning når jeg trengte det som mest. Tusen takk.

28 mai 2020

Abstract (Engelsk sammendrag)

Title: Conversations with children – Preventive measures in kindergarten against violence and sexual abuse	
Year: 2020	Pages: 44
Keywords: Kindergarten, prevention, violence and sexual abuse, conversations with children.	
Summary	
<p>Purpose: The purpose with this study is to investigate how communicating with children can have a preventive impact on violence and sexual abuse against children in kindergarten. The research question I am asking is <i>“How do kindergarten teachers use conversations with children as a preventive measure in kindergarten against violence and sexual abuse?”</i></p>	
<p>Method: I used a qualitative approach and interviewed kindergarten teachers in order to collect my data material in this thesis. My informants consisted of three kindergarten teachers who all had several years of work experience in kindergarten.</p>	
<p>Findings and discussion: I divided my findings into three different categories, to shed light on how the informants worked on conversations with children in the preventive work. It is here illuminated how all informants focus on thematic work and knowledge development in this work. Furthermore, it highlights how planned conversations can be associated with disclosure, and how the competence of the staff will be an important factor in the preventive work being done, and how we talk to children in this work. Theory and research will further be discussed against these findings.</p>	

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Abstract (Engelsk sammendrag)	2
1.0. Innledning	4
1.2. Problemstilling	5
1.2.1. Foreløpig begrepsavklaring	5
1.3. Oppgavens oppbygging.....	6
2.0. Teori	7
2.1. Vold og seksuelle overgrep mot barn	7
2.1.1. Begrepsavklaring	7
2.2. Forebyggende arbeid	8
2.2.1. Avdekking	9
2.3. Samtaler med barn.....	9
2.3.1. Gi barn ord og begreper	11
2.3.2. Den naturlige seksualiteten.....	11
2.3.3. Grensesetting.....	12
2.3.4. Hva kan hindre oss i å samtale med barn?.....	14
3.0. Metode	16
3.1. Valg av metode.....	16
3.2. Informanter	17
3.3. Gjennomføring av intervju og kvalitativ analyse.....	18
3.4. Etske vurderinger	19
3.5. Undersøkelsens kvalitet	21
4.0. Resultat og drøfting	23
4.1. Fokus på temaarbeid og kunnskapsutvikling	23
4.2. Planlagte samtaler kan assosieres med avdekking	26
4.3. Personalets kompetanse en viktig faktor.....	29
5.0. Avslutning og konklusjon	33
Litteraturliste	35
Vedlegg	37
Vedlegg 1	37
Vedlegg 2	40
Vedlegg 3	41
Vedlegg 4	43

1.0. Innledning

I denne bacheloroppgaven retter jeg fokuset mot det forebyggende arbeidet som blir utført i barnehager i dag mot vold og seksuelle overgrep. Bakgrunnen for at jeg valgte å undersøke akkurat dette temaet bunner i at jeg opplever det som særlig relevant for meg som fremtidig barnehagelærer, og jeg følte derfor at dette var noe jeg trengte og ønsket mer kunnskaper om.

Statistisk sentralbyrå viser til at 92,2% av alle barn i Norge mellom 1-5 år hadde plass i norske barnehager i 2019 (SSB, 2020). Dette indikerer at nesten alle barn i Norge vil kunne bruke store deler av hverdagen sin i barnehagen. Barnehagen er således i en unik posisjon til å kunne hjelpe flere barn gjennom et forebyggende arbeid. Barnehageloven §2 slår fast at «Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller» (2010). Videre gir Rammeplan for barnehagen (2017, s.11) tydelige føringer til personalet i barnehagen om å ha et bevisst forhold til at barn kan bli utsatt for vold og seksuelle overgrep og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages. Slike sterke signal fra myndighetene viser oss at det ligger et stort ansvar på barnehager i dag, samt et stort ansvar på meg i fremtiden. Målet mitt med dette prosjektet ble derfor å få større innsikt i, og kunnskaper om det forebyggende arbeidet som blir gjort i barnehagen.

I forhold til oppgavens problemstilling valgte jeg å vinkle det forebyggende arbeidet inn mot det å samtale med barn som verktøy. Bakgrunnen for dette ligger i aktualiseringen av temaet gjennom media i dag. I dag finnes det egne animasjonsfilmer rettet mot barn, der temaer som vold, seksuelle overgrep og grensesetting blir belyst. NRK super (2019) har eksempelvis egne temadager der de forklarer barn om grensesetting, kropp, vold og seksuelle overgrep ved bruk av animasjonsfilmer, musikkvideoer og dramaserier som er tilpasset barn. Dette fikk meg til å innse at barn i dag kan inneha en større kunnskap rundt temaet enn tidligere, noe som igjen kan føre til modige barn som ønsker å snakke med oss om disse temaene. Når ny kunnskap gir barn mulighet til å snakke med oss, håper jeg vi i barnehagen våger å ta disse samtalene. Det å samtale med barn om slike tema vurderte jeg derfor som hensiktsmessig å utforske.

1.2. Problemstilling

Temaet for prosjektet omhandler barnehagen som forebyggende arena mot vold og seksuelle overgrep, der problemstillingen lyder som følger:

«Hvordan bruker barnehagelærere samtaler med barn som forebyggende tiltak i barnehagen mot vold og seksuelle overgrep?»

1.2.1. Foreløpig begrepsavklaring

Jeg vil her kort gjøre rede for noen begrep som kommer til å gjenta seg i oppgaven. Alle sentrale begrep vil videre utdypes og bli grundig redegjort for i teoridelen.

Barnehagelærer: Rammeplan for barnehagen (2017, s.15) definerer barnehagelærer som «den profesjonen som utdannes spesielt for å kunne ivareta barnehagens oppgaver». Oppgavene vil involvere og lede både barn og barnegrupper samt kollegaer, der fokuset rettes mot barns lek, læring, omsorg og medvirkning (Korsvold, 2020). En barnehagelærer kan også arbeide som pedagogisk leder, og vil da ha et mer overordnet ansvar for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet i tråd med godt faglig skjønn, og sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.16).

Samtaler med barn: I denne oppgaven vil samtaler med barn involvere verbal kommunikasjon mellom barnehagelærer og barn i barnehagen, enten i form av planlagte samtaler eller impulsive samtaler som plutselig dukker opp. Se kapittel 2.3. for utfyllende redegjørelse.

Barn: I denne oppgaven vil ordet barn forbindes med de barna som har et utviklet verbalt språk. Dette vil i hovedsak gjelde barn fra tre til seks år.

Forebygging: Å forebygge involverer å forhindre at noe skjer eller utvikler seg i negativ retning. Det dreier seg om et føre-var prinsipp og det å bidra til å stanse en videre negativ utvikling (Bratterud & Emilsen, 2017, s.77). Se kapittel 2.2. for utfyllende redegjørelse.

Vold og seksuelle overgrep: Både vold og seksuelle overgrep vil kunne involvere handlinger som kan skade, smerte, skremme eller krenke andre (Alternativ til Vold, 2020). Se kapittel 2.1.1. for utfyllende begrepsavklaring.

1.3. Oppgavens oppbygging

Oppgaven er delt inn i fem kapitler; innledning, teori, metode, resultat og drøfting, og avslutning og konklusjon. Hvert kapittel er delt inn i underkapittel. I teoridelen vil jeg belyse det vi allerede vet om forebygging, vold og seksuelle overgrep, samt annen teori og forskningsbasert kunnskap som vil være relevant opp mot problemstillingen jeg stiller meg. I metodekapittelet vil det komme frem hvilken metode jeg har valgt og prosessen rundt innsamlingen av data. I resultat- og drøftings kapittelet vil jeg presentere mine funn og drøfte disse, før jeg avslutter med en egen konklusjon som svar på problemstillingen.

2.0. Teori

Jeg vil nå presentere teorigrunnlaget som underbygger temaet jeg har valgt for bacheloroppgaven. Dette teorigrunnlaget vil også ligge til grunn for drøfting av funnene mine. Jeg vil her belyse hva vold og seksuelle overgrep mot barn innebærer, før jeg videre går inn på teori og forskning som omhandler forebyggende arbeid i barnehagen og samtaler med barn.

2.1. Vold og seksuelle overgrep mot barn

Folkehelseinstituttet, FHI (2018) har i sin rapport om helsetilstanden i Norge et eget kapittel tilegnet vold og seksuelle overgrep, der vi blant annet kan få oversikt over omfanget av dette. Hovedpunktene deres belyser at om lag 1 av 20 barn og unge vokser opp under forhold som er preget av vold. Ved seksuelle overgrep viser de til at 1 av 5 jenter og 1 av 14 gutter oppgir at de har opplevd dette i barne- og ungdomsårene (FHI, 2018). Videre i rapporten blir det angitt at de har lite kunnskap om omfanget av vold mot de minste barna, da dette er forhold som vanskelig lar seg kartlegge gjennom foreldrerapportering og selvrappotering. Dette vil kunne bety at det finnes mørketall over vold og overgrep som blir utført særlig mot de minste barna. Myhre referert i FHI (2018) viser til at fysisk vold fra foreldre ofte starter tidlig i barneårene. Det blir samtidig vist til at seksuelle overgrep også forekommer i småskolealder og barnehagealder (Thoresen, referert i FHI, 2018). Vold og seksuelle overgrep mot de minste barna kan derfor skje oftere enn vi tror.

2.1.1. Begrepsavklaring

Vold: Vold er ulike handlinger som kan skade, smerte, skremme eller krenke andre (Alternativ til Vold, 2020). Dette kan være alt fra slag og spark på personer eller gjenstander, til ord, kroppsspråk og stemmebruk som kan krenke, true og kontrollere andre. Vold involverer også den frykten et voldsoffer har mot at nye overgrep skal skje, da tankene og kroppen til et voldsoffer stadig vil oppleves å være i beredskap mot nye overgrep og arbeide mot å forhindre dette (ATV, 2020).

Seksuelle overgrep: Alle seksuelle handlinger mellom voksne og barn vil være overgrep. Folkehelseinstituttet (2018, s.15) definerer seksuelle overgrep som «involvering av barn i seksuelle aktiviteter de ikke har forutsetninger for å samtykke i eller er utviklingsmessig forberedt for». Seksuelle overgrep kan være fysisk kontakt med eller uten penetrering og ikke fysisk kontakt, som visuell eksponering, og oppfordring til seksualisert adferd.

2.2. Forebyggende arbeid

Det å arbeide forebyggende mot noe betyr å forhindre at noe skjer eller utvikler seg i negativ retning, et føre-var prinsipp (Bratterud & Emilsen, 2017, s.77). Samtidig vil arbeidet med forebygging også kunne innebære å redusere og hindre konsekvenser av problemer som allerede er oppstått. Killèn referert i Sjøvik (2014, s.55) velger å dele forebyggingsarbeidet opp i ulike forebyggingsnivåer. Vi snakker her om primær, sekundær og tertiær forebygging.

Primærforebygging dreier seg om å forhindre at unødige problemer oppstår, et føre-var prinsipp som retter seg mot alle barn (Killèn, referert i Sjøvik, 2014, s.55). I forhold til forebygging av vold og seksuelle overgrep mot barn kan dette omhandle et pedagogisk innhold som gir barn kunnskap om egne rettigheter og egen kropp.

Det andre nivået, sekundær forebygging omhandler å identifisere risikofaktorer tidlig og hindre at problemer utvikler seg videre (Killèn, referert i Sjøvik, 2014, s.55). Sekundær forebygging gjelder for de barna/ familiene vi allerede bekymrer oss over som kan ha en større risiko for å utvikle problemer. I barnehagen kan dette involvere kartleggende samtaler og observasjon i møte med de barna vi allerede bekymrer oss over.

Det siste forebyggingsnivået er tertiær forebygging som omhandler å redusere og hindre konsekvenser av problem som allerede er oppstått (Killèn, referert i Sjøvik, 2014, s.56). Denne type forebygging er ofte en form for behandling eller annen type oppfølging som forutsetter et samarbeid med andre hjelpeinstanser som f.eks. barnevernet og PP-tjenesten.

I barnehagen kan det dreie seg om spesielle oppfølgingstiltak for å følge opp barn som allerede har vært utsatt for vold og overgrep.

2.2.1. Avdekking

I arbeidet med avdekking av vold og seksuelle overgrep finnes det flere ulike veiledere til hvordan vi kan samtale med barn vi er bekymret over, og hvordan vi kan avdekke problematiske forhold i barns liv gjennom samtaler. Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, RVTS (2018) har eksempelvis utviklet en egen opplæringsplattform som kalles for SNAKKE. Her kan vi bruke en egen SNAKKEsim som er en simulering av samtaler med barn, der vi gjennom disse simulerte samtalene kan avdekke problematiske forhold i barnas liv. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, NKVTS (2018) har også utviklet en egen veileder til hvordan helse- og omsorgspersonell kan snakke med barn om vold når vi ønsker å utrede barn som vi mistenker opplever vold og overgrep. Her ser vi at samtaler med barn kan være et viktig og nyttig redskap å ta i bruk når det kommer til de barna vi allerede bekymrer oss over; den sekundære og tertiære forebyggingen og avdekkingen.

I dette prosjektet vil jeg som tidligere nevnt undersøke om og hvordan samtaler med barn kan gjennomføres som et ledd i det forebyggende arbeidet. Samtaler kan fungere godt både i den sekundære og tertiære forebyggingen, men gjennom prosjektet ønsker jeg å belyse hvordan samtaler med barn kan gjennomføres som et ledd i det primærforebyggende arbeidet. Det forebyggende arbeidet som er rettet mot hele barnegrupper i et føre- var perspektiv, før eventuelle mistanker.

2.3. Samtaler med barn

Ikke alle arenaer er tilrettelagt for å kunne skape en god kommunikasjon mellom oss og andre. Barnehagen er derimot en slik arena. I barnehagen vil vi kunne oppleve flere muligheter til å etablere kontakt og skape en god kommunikasjon mellom oss og barna (Gamst og Langballe, 2018, s.94). Ved å samtale med barn vil de kunne oppleve seg sett og

hørt, samt å bli tatt på alvor. Gjennom å vise et barn at hen blir sett og forstått, kan det skapes en relasjon mellom deg og barnet som kan føre til en trygg tilknytning for barnet utenfor familien (Killèn, 2013, s.190).

Barn trenger trygge voksne som involverer seg i deres liv, og gjennom samtaler kan vi lære barn å kjenne og vise at vi engasjerer oss i dem. For de barna som opplever en utrygg tilknytning i hjemmet vil det være nødvendig med en trygg tilknytning i barnehagen. Sagbakken referert i Sjøvik (2014, s.222) hevder en trygg tilknytning der barn opplever å være betydningsfulle og akseptert, som det viktigste forebyggende tiltaket for barn med problematiske hjemmeforhold. Å legge vekt på samvær og samtaler i barnehagen vil derfor være hensiktsmessig. Det vil kunne bidra til å gi barn kunnskap, gode utviklingsmuligheter, og samtidig ha en forebyggende effekt (Gamst og Langballe, 2018, s.94) .

I samtaler med barn kan vi skille mellom planlagte og impulsive samtaler. De planlagte samtaler er de samtaler vi bruker tid til å forberede på forhånd, der vi samtidig vet hvilket tema som skal tas opp i samtalen og hvilke barn vi skal snakke med (Nordhaug, 2018, s.96). De impulsive samtaler er de samtaler som plutselig dukker opp der et barn eller vi forteller noe som inviterer til samtale (Nordhaug, 2018, s.95).

Når vi samtaler med barn må vi nødvendigvis tilpasse innholdet etter barnets alder. I dette prosjektet er fokuset rettet mot det forebyggende arbeidet mot vold og seksuelle overgrep, noe som også vil kunne involvere og snakke med barn om nettopp vold og overgrep. Friis (2019, s.36) sier vi kan starte å snakke med barn om overgrep når de er blitt ca. fire-fem år, da yngre barn, ifølge henne, kan ha vansker med å skille fantasi fra virkelighet. Likevel vil mye av det jeg belyser videre også kunne rettes mot de yngre barna, slik som forebyggende samtaler om kropp, grenser og naturlig seksualitet.

2.3.1. Gi barn ord og begreper

Barn som opplever å bli tatt på alvor i samtaler, vil lettere kunne formidle det om de har noe vanskelig å fortelle (Gamst og Langballe, 2018, s.94). Samtidig påpeker Friis (2019, s.36) at om barn skal kunne formidle hva de er utsatt for, kreves det at barna har de rette ordene og begrepene. I barnehagen er vi generelt gode til å gi barn ord og begrep for kroppsdelene. Vi snakker om ører, nese, tær, fingrer osv. men likevel så mangler vi ordene for kjønnsorgan (Aasland, 2018, s.98). Barn oppfatter når de voksne blir flau av å snakke om disse tingene. Om vi derimot evner å snakke om det på en avslappet og trygg måte kan vi bidra til kroppsbevissthet og stolthet over egen kropp. I et forebyggende arbeid vil det derfor være hensiktsmessig å gi barn de reelle begrepene tiss, penis, pung, vulva, skjede, vagina (Friis, 2019, s.39).

2.3.2. Den naturlige seksualiteten

Om vi gjennom et forebyggende arbeid ønsker å snakke med barn om vold og seksuelle overgrep, må vi først lære barn om kropp, berøringer, seksualitet og forplantning i et positivt lys. På denne måten kan vi gi barn mulighet til å bli kjent med egen kropp og bidra til å gi dem et godt selvbilde (Aasland, 2018, s.100). I et forebyggingsperspektiv handler det om å gjøre barn kompetente og trygge på seg selv. Vi må derfor la barn få vite at det kan være godt å ta på tissen sin og at dette er lov, og vi kan forklare om hvordan vi unnfanger barn, eggceller, sædceller osv. (Aasland, 2018, s.99). Om den første kunnskapen barn får om seksualitet involverer skam og frykt, kan det oppleves både vanskelig, problematisk og i noen tilfeller traumatisk (Aasland, 2018, s.101). Vi må derfor samtale med barn om disse tingene på en naturlig måte.

Den naturlige seksualiteten er viktig å ha fokus på i det forebyggende arbeidet. Om vi ikke snakker med barn om disse tingene vil vi opprettholde tabuet; en norm om at dette ikke skal snakkes om. Friis (2019, s.36) fremhever at overgripere vil være avhengig av skam og tabuer knyttet til kropp og seksualitet, fordi dette vil gjøre det lettere å begå overgrep. Videre skriver hun at om disse temaene er skambelagte i barnehagen vil dette kunne gjøre det enda

vanskeligere for barn å fortelle om overgrep. Ved å redusere tabuet og snakke høyt om kropp og seksualitet på en avslappet og trygg måte kan vi gjøre det lettere for barn å fortelle (Friis, 2019, s.36).

2.3.3. Grensesetting

I rammeplan for barnehagen (2017, s.49) kan vi lese at «Barnehagen skal bidra til at barn blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser». Videre kan vi lese at dette omhandler at barn får en positiv oppfatning av seg selv og blir trygge på egen kropp, og at barna evner å sette grenser for egen kropp samt respektere andres grenser (2017, s.50). Å gi barn kunnskap om egen kropp og hvordan sette grenser for seg selv er dermed ikke bare gunstig i et forebyggende perspektiv, men også en nødvendig og viktig del av arbeidet som skal gjennomføres i barnehagen.

Vi som voksne må respektere barns grenser. Aasland (2018, s.103) poengterer at det hender vi voksne tvinger til oss klemmer og sier f.eks. vi blir lei oss om vi ikke får en klem, og at vi da tar eller stjeler en klem. Videre spør Aasland (2018, s.103) med hvilken rett har vi til å ta klemmer, og om ikke det er barnet selv som bestemmer? Samtidig belyser hun at ved å gjøre slike ting kan vi legge ansvaret over på barnet, at det er barnet som må sørge for at den voksne ikke skal bli lei seg (2018, s.103). I et forebyggende arbeid ligger derimot fokuset på å la barn få vite at de bestemmer over egen kropp, og barn må få vite hvor egne og andres grenser går.

Som tidligere nevnt kan vi fortelle barn at det kan være både godt og lov å ta på egen tiss, men samtidig må vi forklare at ingen voksne har lov å ta på din tiss eller be deg om å ta på deres tiss (Aasland, 2018, s.98). Vi må kunne snakke om gode, lovlige berøringer og vonde, ulovlige berøringer. Aasland (2019, s.105) sier det i dette arbeidet kan være gunstig å få innspill fra barna selv; still spørsmål om hva som er en god berøring? Hva er ikke godt? Å bli kløpet, lugget, slått av andre barn og voksne?

Videre kan vi forklare barn om gode og vonde hemmeligheter, og åpne opp for at barn kan fortelle oss om disse. Barn vil ofte ikke fortelle om vonde opplevelser i frykt for konsekvenser som kan oppstå, vanligvis på bakgrunn av trusler barnet har fått fra overgriperen (Nordhaug, 2018, s.90). Vi kan derfor fortelle om gode hemmeligheter som får det til å kile i magen og er gode å tenke på, hvorimot de vonde hemmelighetene kan gi oss en vond følelse i magen. Barn skal vite at vonde hemmeligheter gjelds ikke, de må man snakke om med en voksen man stoler på (Aasland, 2018, s.105).

Grensesetting omhandler å gjøre barn kompetente. Aasland (2018, s.101) påpeker hvordan vi lærer eksempelvis barn om biler i trafikken og at det er viktig å passe seg når vi går over veien uten at barn blir redde for biler av den grunn. I et forebyggende perspektiv mot vold og seksuelle overgrep må vi derfor gjøre barn kompetente på at slike ting kan skje, og forberede barn på uventede situasjoner. Gjennom å forberede barn på uventede situasjoner kan vi lære dem å hyle, skrike og si nei. Dette vil kunne føre til at barn som blir utsatt for vold og overgrep klarer å komme seg unna om de har kunnskapen til det (Aasland, 2018, s.101). Det er derimot viktig å huske på at selv om vi gir barn kunnskap må vi aldri legge ansvaret over på barna om de opplever overgrep. Ansvaret er alltid overgriperens, men vi gir likevel barna mulighet til å kunne komme seg unna (Aasland, 2018. s101).

Når vi samtaler med barn om hva som er lov og ikke, må vi være forberedt på at barn kan komme med utsagn som overrasker oss. Nordhaug (2018, s.93) forklarer at barn vil kunne bære med seg erfaringer de ofte ikke har språk for, men gjennom å få kunnskap vil de kunne se en sammenheng mellom det som blir fortalt og det barnet selv har opplevd. Nordhaug (2018, s.93) forklarer videre at slike utsagn kommer ikke ut av det blå, men er barnets måte å reagere og assosiere det som blir fortalt opp mot det som er opplevd. Om et barn forteller oss noe vi oppfatter som bekymringsfullt bør vi ta samtalen videre der og da, men om det ikke er mulig kan situasjonen bli grunnlag for en planlagt samtale med barnet senere (Nordhaug, 2018, s.94).

2.3.4. Hva kan hindre oss i å samtale med barn?

Det kan være flere ting som hindrer oss fra å samtale med barn om kropp, seksualitet, gode og vonde berøringer, vold og overgrep. Ofte handler det om en kunnskapsmangel; vi vet ikke hvordan vi skal samtale med barn om disse temaene. Om disse tingene dermed ikke blir tatt opp i barnehagen og snakket om i fellesskap på eksempelvis personalmøter, åpner vi opp for at disse temaene kan bli møtt ut fra hver enkelt ansatts egne holdninger og normer (Friis, 2019, s.37). I et forebyggingsperspektiv vil ikke dette være gunstig. Om de voksne er usikre kan også barn bli usikre.

Videre vil det i barnehager i dag ofte foreligge ulike beredskapsplaner for håndtering av barn i sorg, kriser, og fremgangsmåter for mistanke om vold og seksuelle overgrep osv. Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. (2014) viser i §14 Sikkerhet og helsemessig beredskap, at virksomheten skal ha rutiner og utstyr for hvordan håndtere ulykke- og faresituasjoner. Det blir også slått fast at virksomheten skal drives slik at skader og ulykker forebygges (FOR, 2014, §14). Dette kan bidra til at de planene som foreligger i barnehagen ofte rettes mot verste scenario; hva som skal gjøres når krisen allerede er inntruffet. Barnehagestyrere bør derimot ta ansvar for at barnehagen også oppnår felles holdninger innad i personalet om hvordan vi skal møte barn på forhånd, f.eks. i tema som omhandler seksualitet, vold og overgrep. Dette vil kunne gjøre personalet tryggere, som igjen vil føre til tryggere barn (Friis, 2019, s.38).

Videre ser vi at en følelse av lojalitet mot foreldre vil kunne hindre oss fra å ta barn på alvor, og videre avfeie barn i samtaler om vanskelige tema. Nordhaug (2018, s.86) skriver at barn som lever med vold og seksuelle overgrep ofte vil utvikle en form for adferd som gjør disse barna mer utfordrende å hankses med. Han forklarer videre at dette kan føre til at vi synes synd på foreldre som har så vanskelige barn, fremfor å hjelpe barnet som har det vanskelig (2018, s.86). Samtidig kan vi selv ha opplevd å ha tatt for hardt i egne barn eller kanskje barn i barnehagen, og vi velger derfor å bagatellisere slik vold fordi det vil være nærliggende for oss å tro at det dreier seg om en enkelthendelse (Nordhaug, 2018, s.85). På den andre siden igjen kan tanken på at noen gjør slike ting mot barn oppleves som så utenkelig og føre til så

sterk avsky, at vi nekter å tro at noen vi kjenner overgår slike overgrep (Nordhaug, 2018, s.87). Grunnene kan være mange, men unnskyldninger og bortforklaringer som vi lager oss vil kunne oppleves som hinder for slike samtaler.

Hvordan vi videre oppfatter barns troverdighet vil kunne hindre oss fra å tro på det barn forteller oss. Vi vet at barn i likhet med voksne kan lyve, overdrive, fantasere og dikte opp historier (Gamst og Langballe, 2018, s.92). Nordhaug (2018, s.87) forklarer at barn bruker fantasi for å gjøre seg og sine store og sterke, og løgn blir brukt for å komme seg ut av vansker. Videre påpeker han at det vil være viktig å ha en tanke om at det barnet forteller oss kan være sant (2018, s.87). Nordhaug (2018, s.87) belyser videre at forskning som er gjort viser til at den største løgnen barn kommer med, er at de ikke forteller om overgrep når de blir spurt om det.

3.0. Metode

Jeg vil her gjøre rede for valg av metode for datainnsamling. Jeg vil også presentere valg av informanter, intervjuprosessen og etiske vurderinger som ble gjort, samt refleksjoner over undersøkelsens kvalitet.

3.1. Valg av metode

Metode kan beskrives som fremgangsmåter eller redskaper vi tar i bruk når vi vil undersøke noe, til dømes bruk av intervju, spørreskjemaer eller observasjon. Metoden hjelper oss til å samle inn, analysere og tolke data, og ut ifra dette gi oss svar på ulike typer forskningsspørsmål (Bergsland og Jæger, 2018, s.66). Det finnes flere ulike metoder vi kan ta i bruk under forskning, men vi skiller ofte mellom kvalitativ og kvantitativ metode (Bergsland og Jæger, 2018, s.66). Kvalitativ metode tar sikte på å gå i dybden på et spørsmål, der det kan fanges opp meninger og opplevelser som ikke kan tallfestes (Dalland, 2017, s.52). Kvantitativ metode gir oss data i form av målbare enheter som gjerne kan fremstilles i prosenter, tabeller, grafer eller andre statistiske fremstillinger (Bergsland og Jæger, 2018, s.68). I dette prosjektet ønsket jeg å få et dypere innblikk i hvordan barnehagelærere arbeider med primærforebygging, og deres egne erfaringer og tanker rundt samtaler med barn som verktøy i dette arbeidet. Jeg vurderte det derfor slik at en kvalitativ metode ville være hensiktsmessig å ta i bruk for innsamling av data til dette prosjektet.

Problemstillingen min fordrer at jeg undersøker barnehagelærernes erfaringer og refleksjoner omkring arbeidet med forebygging av vold og seksuelle overgrep. Kvale og Brinkmann (2015, s21) sier at vi gjennom et kvalitativt forskningsintervju kan få tilgang til intervjupersonens egne erfaringer og opplevelser, der vi søker etter å forstå verden sett fra intervjupersonenes side. Innsamlingsstrategien jeg valgte å bruke ble derfor et kvalitativt forskningsintervju. I utgangspunktet skulle jeg gjennomføre personlige intervju, men etter utbruddet av covid-19 og restriksjonene som fulgte med, valgte jeg i samråd med veileder og NSD å gjennomføre telefonintervju.

3.2. Informanter

Ved valg av informanter kan vi skille mellom et systematisk utvalg og strategisk utvalg. Ved et systematisk utvalg av informanter henvender vi oss til et representativt utvalg, der vi velger informanter tilfeldig (Dalland, 2017, s.56). Ved et strategisk utvalg velger vi oss ut informanter som vi på forhånd mener har noe spesielt å bidra med i undersøkelsen (Dalland, 2019, s.56). I dette prosjektet brukte jeg et strategisk utvalg når jeg skulle finne informanter. På forhånd hadde jeg valgt meg ut tre kriterier til utvalget mitt. Disse utvalgskriteriene bestod av at informanten måtte være utdannet barnehagelærer, og ha på nåværende tidspunkt stilling som pedagogisk leder, med minst 2 års arbeidserfaring. Grunnen til at jeg satte disse kriteriene var fordi temaet mitt kunne oppleves som utfordrende å snakke om. Derfor så jeg det som fordelaktig om informantene mine hadde barnehagelærerutdanning og noen års erfaring, slik at de kunne inneha både kunnskaper og erfaringer om temaet.

Når jeg skulle finne informanter til prosjektet startet jeg med å ta kontakt via e-post til en barnehagelærer jeg på forhånd visste hadde erfaringer med temaet mitt. Hun stilte seg positiv til prosjektet og takket ja til å være informant. Siden temaet mitt kan oppleves som utfordrende, spurte jeg om hun visste om noen andre som kunne tenke seg å bidra i prosjektet som informant. Hun sa hun kunne ta kontakt med to andre hun kjente for å høre om de kunne være interessert. Ved å la henne spørre for meg kunne informantene føle seg friere til å si nei, enn om f.eks. jeg hadde spurt (Dalland, 2017, s.75). Siden jeg ikke ønsket at noen skulle føle seg presset til å være med i prosjektet, opplevde jeg dette som en nyttig løsning, og jeg fikk dermed tre informanter til prosjektet mitt som alle hadde kunnskap og erfaring om temaet på forhånd.

Informantene i prosjektet er anonymisert i henhold til kravet om konfidensialitet i punkt B9 i de forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi (NESH, 2016, s.16). Jeg kommer ikke til å bruke informantenes egne navn eller annen informasjon om informantene og barnehagene de er ansatt i. Jeg har derfor valgt å gi informantene de fiktive navnene Marte, Ida og Anne. Alle informantene har lang yrkeserfaring fra barnehage,

og har jobbet både med de minste og eldste barna i barnehagen. En av informantene har arbeidet i barnehage i tjue år, og de to andre har tolv års arbeidserfaring fra barnehage.

3.3. Gjennomføring av intervju og kvalitativ analyse

Jeg startet intervjuprosessen med å lage en intervjuguide (Vedlegg 2). En intervjuguide kan betraktes som en ramme for samtalen, og inneholder ofte ulike temaer og spørsmål som en ønsker å ta opp i intervjuet (Løkken og Søbstad, 2017, s.108). I intervjuguiden min fokuserte jeg på å lage åpne spørsmål som kunne invitere informantene mine til å formulere egne svar selv, noe som Løkken og Søbstad (2017, s.107) hevder er selve hovedpoenget med kvalitative intervju. Selv om intervjuguiden ble rammen for intervjuet, måtte jeg bruke oppfølgingsspørsmål der jeg følte det var relevant, samt klargjøre utsagn som informantene mine kom med.

Gjennom bruk av e-post opprettet jeg en dialog med informantene mine for å høre om de ville bidra som informant i prosjektet mitt. Når informantene hadde takket ja til å være med på prosjektet sendte jeg dem et informasjon- og samtykkeskriv (Vedlegg 1) der de kunne lese mer utfyllende om hva det ville innebære å være med i dette prosjektet. Dalland (2017, s.77) påpeker at det vil være viktig å sikre at informasjonen er forstått og at informantene kan bekrefte dette med underskrift. Jeg oppfordret derfor informantene til å ta kontakt om det var noe de var usikre på, og var også tydelig på at jeg ikke kom til å gjennomføre intervju før samtykkeskjemaet var signert.

Ved gjennomføring av telefonintervjuene valgte jeg å bruke diktafon etter godkjenning fra NSD (Vedlegg 3). På forhånd minnet jeg informantene om at jeg kom til å bruke lydopptaker, og informerte om taushetsplikten for å sikre at ingen sensitiv informasjon eller opplysninger kom frem i intervjuet. Dalland (2017, s.85) påpeker at bruken av lydopptaker kan være et godt hjelpemiddel å ta i bruk da det kan være vanskelig å notere ned alt som blir sagt i et intervju. Ved å bruke lydopptaker kunne jeg dermed notere underveis men også lytte til det

som ble sagt flere ganger etter intervjuet, for å bedre kunne sikre at jeg ikke skulle overse eller misforstå det som ble sagt i intervjuene.

Etter intervjuene startet jeg prosessen med transkribering av intervjuene. Transkribering innebærer å skrive en egen tekst som inneholder ord for ord det som blir sagt i intervjuet, og kan fungere som et godt hjelpemiddel når teksten skal tolkes i etterkant (Dalland, 2017, s.89). Jeg lyttet her på lydopptakene og skrev ned ord for ord det som ble sagt, noe som var en svært tidkrevende prosess.

Etter transkriberingen startet jeg arbeidet med å analysere intervjuene. En slik analyse skal hjelpe oss til å finne ut hva disse intervjuene kan fortelle oss, og søke en mening i det vi har fått vite (Dalland, 2017, s.88). Når jeg skulle analysere intervjuene tok jeg derfor utgangspunkt i Kvale og Brinkmann (2015, s.232) sin fremgangsmåte, meningsfortetting. Denne fremgangsmåten involverer å korte ned informantenes uttalelser til kortere formuleringer, hvor jeg videre tematiserer sitatene for å belyse hva som kommer frem; hvilke tema er i fokus. I dette arbeidet laget jeg et analyseskjema (Vedlegg 4) hvor jeg la frem fire kolonner som involverte intervjuguide, naturlig enhet som viser til sitater fra informantene, sentralt tema og eksisterende teori og forskning. Ved å starte med spørsmål fra intervjuguiden og videre finne frem sitater fra informantene mine og stille disse opp mot hverandre, ble det tydeligere hvilket tema som var treffende, hvor fokuset lå. Når jeg hadde delt inn sitatene i sentrale tema, fant jeg eksisterende teori og forskning jeg opplevde som relevant opp mot problemstillingen som blir stilt og svarene som ble gitt. I kapittel 4.0 vil resultatet fra analysearbeidet jeg gjennomførte bli presentert.

3.4. Ethiske vurderinger

For å utføre kvalitativt forskningsintervju og analyse kreves det etiske vurderinger fra forskerens side. Jeg vil nå trekke frem de etiske vurderingene jeg har gjort meg gjennom prosjektet.

Gjennom dette prosjektet har jeg handlet på Høgskulen på Vestlandet sine vegner. All skriftlig kommunikasjon mellom meg og informanter har derfor blitt kommunisert via e-post adressen min fra skolen fremfor egen personlige e-post adresse.

Siden jeg valgte å gjennomføre kvalitative intervju med bruk av lydopptaker måtte jeg melde inn prosjektet mitt til NSD – Norsk senter for forskningsdata. Først når prosjektet var godkjent av NSD (Vedlegg 3) kunne jeg starte intervjuprosessen og innsamlingen av data.

I henhold til de forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi (2016, s.13) krav B7 og B8 har jeg ansvar for å informere informanter om formålet med forskningen min, følgene av å delta i forskningsprosjektet, samt samtykke fra de som skal delta. Som tidligere nevnt i kap. 3.3. gav jeg derfor informantene et eget informasjons- og samtykkeskriv (Vedlegg 1).

I informasjons- og samtykkeskrivet jeg opprettet kommer det også frem at jeg skal behandle opplysninger konfidensielt og i samsvar med taushetsplikten og personvernregelverket. Dette i henhold til krav B9 i de forskningsetiske retningslinjene (2016, s.16). Informantene er derfor anonymisert og vil bli presentert under fiktive navn som tidligere nevnt i kap. 3.2. Jeg minnet også informantene om deres taushetsplikt slik at ingen sensitiv informasjon om enten barnehagen, barn, foreldre eller andre ansatte skulle nevnes under intervjuet.

I henhold til krav B11 (NESH, 2016, s.18) vil det bare være meg og veileder Marie Brandsvoll Haukenes som har tilgang til opplysninger som kommer frem i intervjuet, og all data vil bli slettet etter avsluttet og bestått prosjekt.

3.5. Undersøkelsens kvalitet

For å angi undersøkelsens kvalitet er det to spørsmål jeg må stille meg selv; Hvilken relevans har den innsamlede dataen for problemstillingen, og hvor pålitelig er måten data er samlet inn på? (Dalland, 2017, s.60). Jeg vil nå trekke frem de punktene som jeg opplever kan styrke samt svekke undersøkelsens relevans og pålitelighet.

I forhold til undersøkelsens relevans vil jeg presisere at bruken av tre informanter ikke nødvendigvis vil kunne gi et fullverdig svar på hvordan barnehagelærere generelt arbeider med samtaler som et forebyggende verktøy. Likevel, med tanke på omfanget av en bacheloroppgave vil tre informanter som alle arbeider som barnehagelærere kunne gi svar på problemstillingen som blir stilt. Det at alle informantene er utdannet barnehagelærere vil gjøre informantenes erfaringer relevante opp mot problemstillingen og styrke undersøkelsens relevans.

Intervjuguiden jeg tar i bruk vil videre kunne svekke eller styrke undersøkelsens relevans. Jeg ser i intervjuguiden min at jeg ikke har vært tydelig på hvilken aldersgruppe det forebyggende arbeidet rettes mot, og hvordan arbeidet blir utført med barn av ulik alder. Det kan svekke undersøkelsens relevans når jeg ikke nødvendigvis får frem de ulike nyansene på det forebyggende arbeidet med de minste barna opp mot de største barna. Siden fokuset ligger på primærforebyggingen opplever jeg likevel intervjuguiden som relevant for å kunne belyse hvordan barnehagelærere kan samtale med barn i barnehagen som et ledd i det forebyggende arbeidet, uavhengig av barnas alder. Jeg vil også nevne at jeg endret problemstilling fra barnesamtaler til samtaler med barn, noe intervjuguiden min bærer preg av. Selv opplever jeg ikke at meningsinnholdet er nevneverdig ulikt i disse to begrepene, og tolker det slik at begrepet barnesamtaler i intervjuguiden ikke nødvendigvis svekker undersøkelsens relevans noe videre. Informantene mine kan derimot ha tolket meningsinnholdet annerledes, noe jeg videre vil drøfte under kap. 4.2.

Som tidligere nevnt i kap. 3.3. kommer det frem at jeg har brukt lydopptaker for å bedre kunne sikre at jeg ikke overser eller misforstår det som blir sagt i intervjuene. Dette kan bidra til at informasjonen som kommer frem er mer pålitelighet enn om jeg ikke hadde brukt lydopptaker. Samtidig er det viktig å påpeke at jeg kan ha mistet verdifull nonverbal informasjon ved å gjennomføre telefonintervju fremfor personlig intervju. Dalland (2017, s.85) skriver at observasjon under samtalen kan være viktig for å fange opp informantens kroppsspråk, da kroppsspråket kan være med på å understreke eller svekke et utsagn. Ofte kan vi ikke høre det, men ansiktsuttrykk kan eksempelvis fortelle oss når noe er ment ironisk, eller skuldertrekk kan vise at vi er usikre. Ved å ikke observere kroppsspråket til informantene mine kan dette føre til redusert pålitelighet av den innsamlede dataen. Samtidig gav lydopptakene mine mulighet til å lytte etter nyanser i stemmeleiet, pauser og nøling for å kunne kompensere for manglende observasjon, og igjen styrke påliteligheten.

Dalland (2017, s.58) fremhever at vi alle har en egen førforståelse med oss inn i en undersøkelse, og at det derfor kan være lett å la seg påvirke til å bare se det som kan bekrefte vår egen førforståelse. Som nevnt i innledningen ser vi at jeg valgte å vinkle problemstillingen inn mot samtaler med barn, fordi jeg hadde en tanke om at det kan være ubehagelig og vanskelig å snakke med barn om slike tema, og at slike samtaler derfor kan bli avfeiet. Dette viser at jeg hadde en egen førforståelse når jeg gikk inn i dette prosjektet. Gjennom dette prosjektet har jeg derfor vært bevisst på at førforståelsen min ikke skulle påvirke hva jeg valgte å trekke frem som sentrale funn i forskningen min. Dette gjorde jeg gjennom å selv være bevisst over egen førforståelse, og analysere intervjuene med et blikk for det som også kunne avkrefte min førforståelse. Dette vil videre kunne styrke undersøkelsens pålitelighet.

4.0. Resultat og drøfting

Jeg vil nå presentere funnene jeg gjorde meg under den kvalitative analysen. Jeg har valgt å sortere funnene inn i tre kategorier. I disse kategoriene vil jeg trekke frem det som vil kunne gi meg svar på problemstillingen «Hvordan bruker barnehagelærere samtaler med barn som forebyggende tiltak i barnehagen mot vold og seksuelle overgrep?» samt drøfte underveis.

4.1. Fokus på temaarbeid og kunnskapsutvikling

Jeg vil her belyse hvordan informantene mine jobber med temaarbeid og barns kunnskapsutvikling i forebyggingsarbeidet mot vold og seksuelle overgrep.

Ida forteller hvorfor hun opplever temaarbeid som en viktig del av det forebyggende arbeidet i barnehagen:

Det jeg legger i det forebyggende arbeidet er dette med å gi kunnskap. Vi kan ha det som et tema, snakke høyt om det og lære barna om kroppen. Da må vi ikke hoppe over tissen og rumpen, vi må lære barna om det òg. Vi sier jo ofte hvor er nesen, hvor er munnen (...) så har vi liksom bare hoppet over midten. Det signaliserer jo et tabu.

Videre forklarer hun hvordan de gjennomfører temaarbeid i barnehagen:

For de eldste barna i barnehagen har vi hatt prosjekt om kroppen vår flere år på rad (...) Da har vi et tema hver uke. Vi har hjertet, blod og lunger osv. Så har vi om kroppen og hvordan kroppen blir laget, da snakker vi om seksualitet (...) Etterpå har vi en samling der vi snakker om grenser, grensesetting, gode og vonde hemmeligheter (...) Jeg har hatt veldig mange samtaler rundt lunsjbordet etterpå der barna vil snakke om sexing, fødsler (...) det er veldig gøy!

Også Anne er opptatt av å ha kroppen som tema i barnehagen som et ledd i det forebyggende arbeidet, men retter også fokus mot grensesetting i hverdagssituasjoner:

Å sette tema som kroppen på agendaen er kjempe viktig (...) Jeg har alltid jobbet med grensesetting. Jeg har alltid respektert et nei, og jobbet med at når barn sier nei til andre barn, andre voksne eller meg, enten om det er en klem eller det å være fysisk borti hverandre, så har jeg alltid respektert et nei.

Marte nevner også at de arbeider med kroppen som tema i barnehagen. Samtidig reflekterer hun over viktigheten av å kunne gi barn ord og begrep for å øke barnas kunnskap:

Forebyggende arbeid handler jo om en kompetanseøkning, det handler om å gi barn kunnskap (...) Det å gi barna begrep, og gi de en kompetanse som handler om hva som er lov og ikke (...) Det er en sånn viktig fanesak for meg da, det å snakke med barn om disse tingene, vi må ikke være så redd for å sette ord på det.

Marte belyser også hvilke utfordringer man kan møte på i dette arbeidet:

Utfordringer man kan møte på er jo at noen barn sier enkelte ting når de får kompetansen akkurat der og da. Det har jeg jo opplevd selv når vi har snakket om voksne som ikke har lov å slå, så sier plutselig et barn at *ja men min (...) slår jo meg*.

Som vi ser er informantene opptatt av å gi barn kunnskaper i det forebyggende arbeidet ved bruk av temaarbeid om kroppen. De viser til at kropp og seksualitet skal snakkes om i barnehagen, og reduserer på denne måten tabuet. Det at informantene alle snakker om kropp og seksualitet gjennom temaarbeid i barnehagen, belyses gjennom teorien som et viktig bidrag i det forebyggende arbeidet. Som Friis (2019, s.36) fremhever vil det å redusere tabuet kunne bidra til at barn forteller oss om de opplever vold og overgrep. Samtidig ser vi at gjennom å gi barn ord og begreper og snakke om den naturlige seksualiteten kan vi som Aasland (2018, s.100) sier, gi barn mulighet til å bli kjent med egen kropp og bidra til å gi dem et godt selvilde. Gjennom å redusere tabuet og snakke om kropp og seksualitet i et positivt lys, ser vi dermed at informantene bidrar i det primærforebyggende arbeidet ved å samtale med barn om disse tingene.

Gjennom temaarbeid om kroppen tar informantene i bruk planlagte samtaler med barna. I temaarbeidet har informantene forberedt hva som skal snakkes om, og hvordan de ønsker å presentere dette for barna. Jeg undrer meg derimot om det oppmuntres til at barna kan komme med innspill i slike samtaler. Er det en form for undervisning der vi ønsker barn som lytter, eller er det åpent for dialog og samtaler mellom barn og voksne også i samlingen? Aasland (2019, s.105) belyser i teorien hvordan det kan være gunstig å få innspill fra barna selv og stille dem spørsmål om f.eks. hva som er en god berøring og hva som kan være en vond berøring. Ingen av informantene gav uttrykk for hvordan samtalen foregikk i en slik samling, og jeg kan hverken bekrefte eller avkrefte om dette er noe som blir gjennomført. Jeg lar det derfor stå som et spørsmål som kan være hensiktsmessig å stille seg når vi gjennomfører et slikt arbeid.

Det som derimot kommer frem er hvordan planlagte samtaler i samlingsstund kan bidra til at barn inviterer til samtaler etter samlingsstunden, slik som Ida viser til. Lunsjbordet blir oppfattet av flere av informantene som en typisk arena der barn inviterer til impulsive samtaler om ulike tema, blant annet kropp og seksualitet. Samtidig belyser Marte at barn under slike samlingsstunder kan komme med informasjon om problematiske hjemmeforhold. I teorien forklarer Nordhaug (2018, s.93) at dette kan skje når barn assosierer den nye kunnskapen med noe som er opplevd; at barnet skjønner der og da og dette gjelder meg. Informantene gav uttrykk for at dette var noe de tok hensyn til under planleggingen av samlingsstunden, der de forbereder seg på hva de skal svare og gjøre om dette dukker opp. Informantene forklarte at slik informasjon fra barna vil være grunnlag for en videre planlagt samtale med barnet på et senere tidspunkt. Dette samsvarer med det Nordhaug (2018, s.94) også belyser; vi må samtale med barna når de kommer med slik informasjon, enten der og da eller på et senere tidspunkt.

Det blir også belyst at å gi barn kunnskap om egne og andes grenser vil være en viktig del av temaarbeidet som blir gjennomført med kroppen prosjektet. Samtidig retter Anne også fokus på å gjennomføre dette i hverdagssituasjoner. Om vi i samlingsstunder snakker om grenser og at nei betyr nei, vil det være lite betydningsfullt om dette ikke blir godtatt også i

barnehagens hverdags situasjoner. Det er slike situasjoner Aasland (2018, s.103) viser til når hun forteller om voksne som tvinger til seg klemmer og ikke respekterer barns grenser. Når vi i hverdags situasjoner samtaler med barn om deres grenser og gir uttrykk for at vi respekterer disse, vil barn kunne oppleve å bestemme over egen kropp.

Videre bet jeg meg merke i hvordan kroppen prosjektet er noe som blir gjennomført bare med de eldste barna i barnehagen, slik som Ida forklarer. Dette kan ha sammenheng med at arbeidet involverer å gi barna kunnskap også om vold og overgrep, og grensesetting rundt dette. Som Friis (2019, s.36) hevder bør riktignok barna være rundt fire-fem år før slike temaer snakkes om. Samtidig viser Ida til at hun samtaler med barn om de ulike kroppsdelene. Slik hun legger det frem oppfatter jeg at dette er noe som gjennomføres med også yngre barn. Gjennom samtale spør Ida «hvor er nesen, hvor er munnen» og at det her er viktig å sette ord på tissen og rumpen også. En slik samtale tolker jeg som rettet gjerne mot yngre barn. Dette kan antyde at også de yngre barna blir involvert i det forebyggende arbeidet, selv om kroppen prosjektet er noe som blir gjennomført med de eldste.

4.2. Planlagte samtaler kan assosieres med avdekking

Jeg har her lyst å trekke frem hvordan informantene kan gi uttrykk for at det forebyggende arbeidet i barnehagen mot vold og seksuelle overgrep kan rettes mot avdekking og sekundær/ tertiær forebygging, fremfor primærforebygging. Selv om vi ser at informantene bidrar med planlagte samtaler i samlingsstunder om kropp, gir de uttrykk for at planlagte en til en samtaler gjerne assosieres med avdekking.

Jeg stilte informantene mine spørsmål om oppbyggingen av en barnesamtale, og hvilke rammer som måtte være på plass ved en slik samtale.

Ida svarer:

Det er viktig å være ærlig med ungene og fortelle hvorfor de er der. Si dette skal vi snakke om, dette trenger jeg å vite mer om (...) Barnet vil uansett forstå at det er noe spesielt når vi sitter sånn og snakker, så jeg tror det er viktig vi er ærlige.

På samme spørsmål svarer Marte:

Det er barna som setter listen for samtalen sant, men dette her med å prøve å stille åpne spørsmål, bekrefte det du blir fortalt (...) dette her med å ta opp igjen tråden sant, du fortalte meg det, det vil jeg gjerne høre mer om.

Her forklarer Anne hvordan hun opplever at slike samtaler kan være vanskelig:

Det som jeg har opplevd som vanskelig er jo de barna som ikke vil si noe, de som synes det er flaut eller ja (...) men det å komme videre, det å finne en innfallsvinkel, det å finne en måte å nå frem på da kan være vanskelig. Du skal jo ikke presse (...) da svarer de kanskje bare for å tilfredsstille deg og det vil du jo ikke.

På spørsmål om hvordan de tenker samtaler med barn kan virke forebyggende belyses noen andre faktorer.

Marte svarer:

På min avdeling, eller nå har jo jeg tre åringene, og vi har begynt å ha barnesamtaler allerede nå. Dette gjør vi for at barna skal bli vant til at slike samtaler er en del av det vi gjør i barnehagen, vi sitter og prater sammen med en voksen om vi har det greit og ikke, sånne ting.

Anne reflekterer over hvilken verdi det kan ha å gjennomføre barnesamtaler:

Det å på en måte gjennomføre barnesamtaler jevnlig tror jeg kan være en døråpner for mange av barna til å skjønne, eller det å bli tryggere på at de voksne er der. De voksne har lyst og er interessert i, og engasjert i deg og har lyst å høre på deg. Barna opplever at vi tar de på alvor tenker jeg.

Som vi ser her blir gjennomføring av barnesamtaler og rammer rundt, forbundet med at barnet kan inneha informasjon som vi ønsker å få frem. Det snakkes om å stille åpne spørsmål, bekrefte det barnet sier, ta opp igjen tråden om det barnet har fortalt tidligere, ikke legge ord i munnen på barnet osv. Dette kan tolkes som at det dreier seg om samtaler der informantene allerede har en mistanke på forhånd. En mistanke om at barnet kan ha opplevd noe. Om vi ser på de ulike veilederne som ligger ute, f.eks. den Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (2018) har, viser det seg at den fremgangsmåten informantene viser til, vil samsvare med en avdekkende samtale. Det informantene viser til her blir dermed rettet mot avdekking, eller eventuelt sekundær og tertiær forebygging; en samtale med de barna vi allerede bekymrer oss over eller vet har opplevd noe.

Det kommer frem i det innsamlede materialet at alle informantene har kunnskaper om avdekking. De har vært på ulike kurs, har retningslinjer i barnehagen osv. om hvordan de skal samtale med barn de er bekymret for. Det kan tenkes at slike retningslinjer bidrar til at fremgangsmåte og gjennomføring for slike samtaler allerede er innlært. Når da spørsmål om rammer rundt en barnesamtale kommer, kan det tenkes at informantene knytter det til rammene rundt en avdekkende samtale, nettopp fordi det er så tydelige føringer for hvordan dette skal gjennomføres.

På den andre siden igjen ser vi jo at når spørsmål om *samtaler med barn* stilles belyses det hvordan barnesamtaler kan bidra i situasjoner også uten mistanker på forhånd. Dette kan tyde på at informantene opplever meningsinnholdet i begrepet barnesamtaler som noe annet enn begrepet om å samtale med barn. Likevel velger begge informantene å selv bruke begrepet barnesamtaler når de svarer, som igjen kan tyde på at meningsinnholdet ikke oppleves nevneverdig ulikt. Hvorfor svarene blir så ulike kan jeg således ikke gi noe klart svar på, men som nevnt i forrige avsnitt kan det ha sammenheng med tydelige føringer om hvordan vi skal samtale med barn for å avdekke problematiske forhold.

Under spørsmålet om forebygging viser Marte til hvordan det å gjennomføre barnesamtaler, kan bidra til at det blir en naturlig setting for barna å være i. I et primærforebyggende arbeid kan det tenkes at dette kan være gunstig. Spesielt når vi ser hvordan Ida viser til at selve settingen av å sitte en til en med en voksen kan oppleves som spesiell, og slik jeg tolker det, unaturlig for barnet. Mulig vi kan sammenligne det med det Aasland (2018, s.101) viser til gjennom grensesetting; det å forberede barn på uventede situasjoner. Om vi jevnlig samtaler med barn en til en der barna kan fortelle oss hvordan de har det, kan det tenkes at det ikke vil oppleves like skremmende og unaturlig den dagen eventuelt barnet har noe vondt å fortelle.

Videre retter Anne lys mot at jevnlig barnesamtaler kan føre til trygge barn som opplever at voksne tar dem på alvor, samt en samtaleform hvor barn kan oppleve voksne som viser interesse i, og engasjerer seg i dem. Det som Anne belyser her er betydningen av å være en trygg voksen for barnet. Som Killèn (2013, s.190) beskriver for oss i teorien kan nettopp det å vise et barn at hen blir sett og forstått bidra til at det kan skapes en relasjon mellom deg og barnet, som kan føre til en trygg tilknytning for barnet utenfor familien. I teorien blir det til og med vist til at en trygg tilknytning der barn opplever å være betydningsfulle og akseptert, som det viktigste forebyggende tiltaket for barn med problematiske hjemmeforhold (Sagbakken, referert i Sjøvik, 2014, s.222). Om slike barnesamtaler dermed kan bidra til å skape en trygg tilknytning for barna, kan det også tenkes at vi kommer i posisjon for fortrolige samtaler med barna, der de støtter seg til oss om de opplever noe vanskelig. I et primærforebyggende arbeid vil slike samtaler dermed være et godt bidrag.

4.3. Personalets kompetanse en viktig faktor

I det innsamlede materialet kommer det frem at manglende kunnskap i personalgruppen kan oppleves som et hinder i det forebyggende arbeidet mot vold og seksuelle overgrep. Det er enighet hos informantene om at personalets kompetanse vil være en viktig faktor for hvordan og hvorvidt arbeidet blir gjennomført i barnehagen.

Anne belyser hvordan temaer om seksualitet og grensesetting kan bli overlatt til hver enkelt ansatt:

Når man jobber med matematikk og barn er det på en måte nesten en fasit, men når det kommer til seksualitet og grensesetting er det så utrolig mange følelser knyttet til det. Det er så mye bagasje folk har med seg både på godt og vondt (...) Tidligere har det nesten vært litt sånn opptil hver enkelt hvordan man har møtt dette.

For at nettopp arbeidet ikke skal bli overlatt til hver enkelt ansatt, utdyper Anne hvordan personalet utviklet det forebyggende arbeidet mot vold og seksuelle overgrep:

Etter vi fikk kroppen prosjektet i barnehagen hadde vi veiledning med en kollega som hadde mye erfaring rundt disse temaene. Hun var veldig åpen, flink og forståelsesfull på hvilken kompetanse man sitter på, hva som trengs for å drive et slikt prosjekt, og hva man trenger å vite om barns seksualitet, og hva man trenger å vite om seg selv.

Ida har på sin side erfaring med voksne som avfeier barn når de forteller om vold. Hun viser til en episode i barnehagen der et barn forteller om en voldshendelse hjemme:

Da hopper en kollega veldig fort inn og sier *ja hen kom sikkert bare borti deg sant?* *Ja, ja* svarer barnet. Da har vi allerede lukket hen sant (...) Vi voksne kan være veldig kjappe med å hoppe til konklusjoner, vi er veldig kjappe til å unnskyldes fordi det er et menneske inni det (...) Jeg har opplevd at vi ofte unnskylder de voksne.

Marte forklarer at arbeidet kan være vanskelig. Her belyser hun hva som kan hindre oss fra å arbeide med temaer som omhandler vold og seksuelle overgrep:

Vi kan være redde for å si feil ting, vi vil jo ikke skremme barna. Det er et u håndgripelig prosjekt å ta tak i når det ikke er noen rundt deg som har noe særlig kompetanse på dette. Du vet liksom ikke hva du skal, eller hvor du skal begynne da, og da blir det veldig lett å bare legge det på hylla.

Marte setter videre lys på noe hun selv har kjent på; manglende kunnskap om hva som skal gjøres på forhånd:

Kanskje veldig mange har kurs på selve den vold og overgrepshandlingene, tegn og avdekking, men det er ikke så mye informasjon man får på de kursene om hvordan man skal snakke med barna i forkant, før det har skjedd noe i barnas liv. Det har vært veldig mangelfullt, synes jeg.

Her belyses det at personalets kunnskapsmangel kan være til hinder for det forebyggende arbeidet som blir gjennomført i barnehagen. Anne forteller hvordan arbeidet kan bli overlatt til hver enkelt ansatt fordi det kan oppleves som et følsomt tema. Videre forklarer Marte hvordan det kan være lett å bare legge arbeidet bort når vi ikke vet hvordan vi skal arbeide med det; vi mangler kompetansen. Personalets kompetanse er derfor en svært viktig faktor i det forebyggende arbeidet som blir gjennomført. Om det er slik Marte sier at vi legger bort arbeidet, kan vi til og med hevde at personalets kompetanse vil være en avgjørende faktor for hvorvidt arbeidet i det hele blir gjennomført.

Heldigvis ser vi at det forebyggende arbeidet mot vold og seksuelle overgrep er noe som alle informantene her jobber med. Anne forklarer at dette er noe de får til i barnehagen fordi de fikk veiledning av en annen kollega, og slik opparbeidet seg ny kunnskap. Dette belyser Friis (2019, s.37) som et viktig bidrag i det forebyggende arbeidet. Temaer som omhandler f.eks. kropp og seksualitet må tas opp i barnehagen, og snakkes om også blant personalet. Friis (2019, s.37) forklarer at vi kan snakke om disse temaene i fellesskap på f.eks. personalmøter, og dermed bidra til at arbeidet ikke lenger blir møtt ut fra hver enkelt ansatts egne holdninger og normer. Det Anne sier vil dermed samsvare med det teorien viser oss; om personalet ikke snakker om dette i fellesskap, kan arbeidet overlates til hver enkelt ansatt.

Videre viser Ida til hvordan voksne i barnehagen kan avfeie barn i samtaler om vold. Hun forteller hvordan hun opplever at vi ofte kan unnskyldte voksne, og være raske med å hoppe til konklusjoner, og slik avfeie barna og lukke dem. Aasland (2018, s.101) forklarer at barn

kan oppleve det som vanskelig, problematisk og i noen tilfeller traumatisk, om den første kunnskapen de får om seksualitet involverer skam og frykt. Det kan således tenkes at barn som blir møtt av voksne som avfeier dem i samtaler om vold vil kunne ha samme effekt, nettopp fordi barnet opplever at dette er noe som ikke skal snakkes om. Barnet opplever at dette er ubehagelig for den voksne å snakke om, og dermed lukker seg i stedet. Vi ønsker ikke barn som lukker seg, og Nordhaug (2018, s.87) påpeker at det vil være viktig å ha en tanke om at det barnet forteller oss kan være sant.

Til slutt ser vi at Marte belyser hvordan personalet kan inneha kunnskaper om avdekking, men derimot lite om hvordan vi kan samtale med barna på forhånd. Anne forteller også at arbeidet kan være vanskelig å gjennomføre når det ikke finnes en «fasit» på hvordan. Dette kan ha en sammenheng med de planene som allerede foreligger i barnehagen. Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. (2014) slår fast at det skal foreligge rutiner og utstyr for hvordan vi skal håndtere ulykke- og faresituasjoner. Dette kan bidra til at planene som foreligger i barnehagen ofte er rettet mot verste scenario, slik som f.eks. hvordan gjennomføre avdekkende samtaler med barn, tegn og signaler. Friis (2019, s.38) fremhever at barnehagestyrere bør ta ansvar for at barnehagen oppnår felles holdninger innad i personalet om hvordan vi skal møte barna på forhånd i f.eks. temaer som omhandler seksualitet. Friis (2019, s.38) sier at dette vil kunne gjøre personalet tryggere, som igjen kan føre til tryggere barn. I et forebyggende perspektiv mot vold og seksuelle overgrep vil det derfor være nærliggende å tro at egne handlingsplaner for hvordan arbeide med forebygging før eventuelle mistanker, vil kunne være et godt bidrag til det forebyggende arbeidet.

5.0. Avslutning og konklusjon

Før jeg avslutter vil jeg minne om at konklusjonen jeg nå kommer med, ikke nødvendigvis vil kunne gi et fullverdig svar på hvordan barnehagelærere generelt bruker samtaler med barn som et forebyggende tiltak mot vold og seksuelle overgrep. Konklusjonen vil basere seg på de funnene jeg gjorde meg ut ifra informasjon fra tre ulike informanter.

I funnene mine belyses det at alle informantene retter fokus mot temaarbeid for å kunne gi barn kunnskaper både om egen kropp, seksualitet, egne og andres grenser. Gjennom å samtale med barn om disse temaene reduserer informantene tabuet. Vi ser også hvordan det å samtale med barn om slike temaer i samlingsstund, kan bidra til at barn inviterer til impulsive samtaler på et senere tidspunkt.

Videre ser vi at handlingene våre bør samsvare med det vi samtaler om. Vi kan ikke snakke om barns rett til å si nei, og forklare hvordan barn bestemmer over egen kropp, om vi ikke godtar barns nei også i hverdagssituasjoner. Det å samtale med barn om deres grenser, og samtidig godta disse så fremt barns sikkerhet og omsorg tas hensyn til, vil kunne være et godt bidrag i det forebyggende arbeidet.

I funnene kommer det også frem at planlagte samtaler med barn kan assosieres med avdekking. Alle informantene har kunnskaper om hvordan de skal gjennomføre en avdekkende samtale med barna en til en. Slike kunnskaper om avdekking vil være en viktig og nødvendig del av arbeidet mot vold og seksuelle overgrep i barnehagen. Samtidig ser vi at egne føringer for hvordan vi kan samtale med barna før eventuelle mistanker, oppleves som mangelfullt. Informantene gir uttrykk for at personalet i barnehagen trenger slik kunnskap, og at dette er noe som må tas opp i barnehagen, og snakkes om også blant personalet. Samtaler og enighet blant personalet vil dermed kunne bidra til at arbeidet ikke blir møtt ut fra hver enkelt ansatts egne holdninger og normer.

Som svar på problemstillingen vil jeg videre konkludere med at informantene her belyser hvordan samtaler med barn, vil kunne være et nyttig tiltak å ta i bruk i det forebyggende arbeidet mot vold og seksuelle overgrep. Samtidig ser vi at personalets kompetanse vil være av en så viktig faktor for arbeidet, at barnehagene bør vurdere å arbeide ytterligere med temaet i personalgruppen. Det trengs tydelige føringer for det forebyggende arbeidet som blir gjennomført i samtaler med barn, *før* eventuelle mistanker.

Nye svar fører ofte til nye spørsmål, og jeg opplever å sitte igjen med flere spørsmål etter dette bachelorprosjektet. Til veien videre kunne det f.eks. vært interessant og undersøkt hvordan slike en til en samtaler med barn kan bidra mer i det primærforebyggende arbeidet. Bidrar slike samtaler til tryggere barn, tryggere voksne? Kan barn og voksne bli bedre rustet til å eventuelt møte disse avdekkende samtalerne?

Litteraturliste

Alternativ til vold. (2020). *Hva er vold?* Hentet 05.05.20 fra <https://atv-stiftelsen.no/om-vold/hva-er-vold/>

Aasland, M.W. (2018). «... Si det til noen ...» *En bok om seksuelle overgrep mot barn og unge* (3.utg.). Oslo: Cappelen Damm

Barnehageloven. (2010). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2018). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland, & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s.51-86). Oslo: Cappelen Damm.

Bratterud, Å. & Emilsen, K. (2017). *Dørstokkmila. Barnehagens vei fra magefølelse til melding*. Bergen: Fagbokforlaget.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (6.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Hentet 29.04.20 fra https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60125_fek_retningslinjer_nesh_digital.pdf

Folkehelseinstituttet. (2018). *Hvilke tegn og signaler som kan observeres av personell i barnehage og skole kan ha sammenheng med omsorgssvikt? En systematisk oversikt over oversikter*. (Rapport -2018.). Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2018/hvilke-tegn-og-signaler-som-kan-observeres-av-peronell-i-barnehage-og-skole-kan-ha-sammenheng-med-omsorgssvikt-rapport-2018-v2.pdf>

Folkehelseinstituttet. (2018). *Vold og seksuelle overgrep*. (Helsetilstanden i Norge- Rapport 2018) Hentet fra: <https://www.fhi.no/nettpub/hin/skader/vold/#vold-mot-barn-og-unge-forekomst>

Forskrift om miljørettet helsevern i skoler mv. (2014). Forskrift om miljørettet helsevern i barnehage og skole m.v. (FOR-1995-12-01-928). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1995-12-01-928>

Friis, P. (2019). *Barns seksuelle leker. Hvordan forstå og arbeide med barns seksualitet i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Gamst, K. & Langballe, Å. (2018). Kommunikasjon med barn. Den strukturerte samtalen. I C.J. Claussen (Red.), *Det er noe med den ungen. Fra bekymring til handling.* (s.89-121). Oslo: Sebu forlag.

Killèn, K. (2013). *Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar* (3.utg.). Oslo: Kommuneforlaget

Korsvold, T. (2020). Barnehagelærer. I *Store norske leksikon*. Hentet 20 mai fra:

<https://snl.no/barnehagelærer>

Kvale, S. & Brinkman, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju.* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Løkken, G. & Søbstad, F. (2017). *Observasjon og intervju i barnehagen.* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Nasjonalt kunnskapssenter om Vold og traumatisk stress. (2018). Hentet 05.05.20 fra

<https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/vold-mot-barn-utredning/hvordan-snakke-med-barn-om-vold/>

Nordhaug, I. (2018). *Kva ser vi kva gjer vi. Omsorgssvikt, vald og seksuelle overgrep. Skulen og barnehagen sine oppgåver.* Bergen: Fagbokforlaget

NRK Super. (2020, 8.januar). *Temadager om Vold på NRK Super.* Hentet fra

<https://www.nrk.no/oppdrag/temadager-om-vold-pa-nrk-super-1.14784507>

Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging. (2018). Hentet 05.05.20 fra <https://www.snakkemedbarn.no/om-snakke-sammen/>

Sjøvik, P. (2014). Barn i sorg og barn i krise. I P, Sjøvik (Red.), *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i førskolelærerutdanningen* (s.204-228). Oslo: Universitetsforlaget

Sjøvik, P. (2014). En barnehage for alle med mangfold som ressurs. I P, Sjøvik (Red.), *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i førskolelærerutdanningen* (s.38-58). Oslo: Universitetsforlaget.

Statistisk sentralbyrå (2020, 13 mars) Barnehager. Hentet 05.05.20 fra

<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver.* Oslo: Utdanningsdirektoratet.

Vedlegg

Vedlegg 1

Informasjons- og samtykkeskriv

Bachelorprosjekt

Barnehagen som forebyggende arena mot vold og seksuelle overgrep - Hvordan bruker barnehagelærere samtaler med barn som forebyggende tiltak i barnehagehverdagen?

Informasjons- og samtykkeskjema

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å undersøke om, og hvordan samtaler med barn kan bli brukt som et forebyggende tiltak i barnehagen mot vold og seksuelle overgrep. I dette skrivet vil jeg gi deg mer informasjon om formålet med prosjektet, samt hva deltakelse vil innebære for deg som forskningsinformant. Ansvarlig for forskningsprosjektet er Høgskulen på Vestlandet. I forbindelse med at jeg i min forskning velger å gjennomføre kvalitativt intervju, har jeg derfor valgt deg som informant ut fra følgende kriterier:

- Utdannet førskolelærer/ barnehagelærer
- Har på nåværende tidspunkt arbeidsstilling som pedagogisk leder
- Minst 2 års arbeidserfaring som pedagogisk leder

Formål

Jeg går tredje året mitt på barnehagelærerutdanningen på Høgskulen på Vestlandet, avd. Bergen, hvor jeg nå er i gang med bacheloroppgaven min. Temaet for bacheloren min dreier seg om barnehagens arbeid med barnesamtaler i et forebyggingsperspektiv. Jeg vil undersøke om, og hvordan samtaler med barn kan bidra som et forebyggende tiltak mot vold og seksuelle overgrep. Grunnen til at jeg velger dette temaet er fordi jeg opplever det som særlig relevant da rammeplanen gir oss føringer om å ha et bevisst forhold til at barn kan bli utsatt for vold og seksuelle overgrep, og vite noe om hvordan vi kan forebygge dette. Temaet er i tillegg viktig og dagsaktuelt, men mange kan likevel oppleve det som vanskelig og utfordrende og samtale med barn om slike tema. Jeg ønsker derfor å undersøke hvordan barnehagelærere bruker samtaler med barn i barnehagehverdagen, og om dette vil kunne være av verdi i et forebyggingsperspektiv mot vold og seksuelle overgrep mot barn.

Hva innebærer deltakelse for deg?

Jeg ønsker å bruke diktafon/lydopptaker under intervjuet, i tillegg til noen skriftlige notater underveis. Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålet jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med taushetsplikten og personvernregelverket. Det er jeg som student, og veileder, Marie Brandvoll Haukenes, som vil ha tilgang til opplysningene som kommer frem i intervjuet. Navn og kontaktopplysninger vil bli erstattet med fiktive navn, det skal ikke være mulig for deg å bli gjenkjent. Alt datamateriale vil bli lagret innelåst, og alle data fra intervjuet vil bli slettet etter avsluttet og bestått prosjekt innen 31 juli 2020.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- å få rettet personopplysninger om deg
- få slettet personopplysninger om deg
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet)
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke, og det vil ikke være mulig å identifisere deg i oppgaven.

Dersom du samtykker til deltakelse, ber jeg om at du underskriver vedlagt samtykkeskjema.

Mer informasjon?

Hvis du har spørsmål til prosjektet, ta kontakt med:

- Bachelorstudent ved Høgskulen på Vestlandet, *studentens navn* E-post: *studentens e-post*
- Veileder, Marie Brandvoll Haukenes. E-post: mbrh@hvl.no

- Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen. E-post: personvernombod@hvl.no eller telefon: 55 58 76 82
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17

Med vennlig hilsen
Bachelorstudent
Studentens navn

Samtykkeskjema

Jeg har lest og forstått informasjonen over om prosjektet:

Barnehagen som forebyggende arena mot vold og seksuelle overgrep - Hvordan bruker barnehagelærere samtaler med barn som forebyggende tiltak i barnehagehverdagen?.

Jeg har fått anledning til å stille spørsmål om prosjektet, og gir mitt samtykke til å bli intervjuet av bachelorstudent *studentens navn*, samt at mine opplysninger behandles frem til avsluttet og bestått prosjekt innen 31. juli 2020.

Sted og dato

Signatur

Vedlegg 2

Intervjuguide

1. Erfaringer med forebyggende arbeid.

- Hva legger du i begrepet forebyggende arbeid, og hvilken betydning har det?
- Fortell om egne erfaringer med forebyggende arbeid mot vold og seksuelle overgrep. Hvordan blir dette gjennomført hos dere?

2. Samtaler som forebyggende tiltak.

- Hvilke tanker har du i forhold til å samtale med barn som et forebyggende tiltak mot vold og seksuelle overgrep?
- Hvilken samtaleform føler du er mest relevant å bruke i et forebyggende arbeid? (*Formell, uformell, annet*).
- Hva opplever du som viktig å være bevisst på når du skal føre en forebyggende samtale med barn om dette temaet? (*Samtaleferdighet, teknikk, kvalitet i samtalen, utfordringer osv.*).

3. Organisering, rammer og struktur for forebyggende barnesamtaler.

- Hvilke rammer tenker du må være på plass for å oppnå best mulig utgangspunkt for barnesamtalen? (*Hvilken arena f.eks., struktur, oppbygging av samtalen osv.*)
- Hvem inviterer du til barnesamtale? Hvilke barn velger du og hvordan inviterer du til dialog?
- Hvordan og når opplever du at barn inviterer til dialog?
- Er barnesamtaler satt i system hos dere? Har dere f.eks. egne rutiner for å gjennomføre slike samtaler, loggfører dere barnesamtalene dere gjennomfører, blir det diskutert og reflektert over slike samtaler på personalmøter osv.

4. Annet.

- Noe du vil tilføye som ikke har kommet frem her?

Vedlegg 3

Godkjenning fra NSD – Norsk senter for forskningsdata

NSD sin vurdering

Prosjektittel

Barnesamtaler - Forebyggende arbeid mot vold og seksuelle overgrep

Referansennummer

_____

Registrert

22.02.2020 av *Studentens navn og e-post*

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Marie Brandvoll Haukenes , mbrh@hvl.no, tlf: 55585996

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

Studentens navn, e-post og telefonnummer

Prosjektperiode

06.01.2020 - 31.07.2020

Status

24.02.2020 - Vurdert

NSD Personvern

24.02.2020 16:54

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode _____ er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 24.02.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.07.2020.

BARNEHAGEANSATTES TAUSHETSPLIKT

Barnehageansatte har taushetsplikt, og det er viktig at intervjuene gjennomføres slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltbarn, deres foreldre eller avsløre taushetsbelagt informasjon. Vi anbefaler at du minner om taushetsplikten før intervjuet starter.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelige angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: *Navn*

Tlf. Personverntjenester: [55 58 21 17](tel:55582117) (tast 1)

Vedlegg 4

Analyseskjema

Problemstilling:

Spørsmål i intervjuguide	Naturlig enhet	Sentralt tema	Eksisterende teori/ forskning